

world of a person in Persian lingua-mental space. It is shown that in the Persian language the words meaning human body parts play a considerable role while talking about some psycho-emotional states of a person.

Keywords: *the Persian language, words meaning human body parts, inner form, lingual consciousness, psycho-emotional states of a person.*

УДК 81'276.3-053.6=133.1

Макарова О.В., асп.,
Інститут філології КНУ імені Тараса Шевченка

СИНХРОНІЧНИЙ ТА ДІАХРОНІЧНИЙ ПІДХОДИ ДО ВИВЧЕННЯ ВЕРЛАНУ

У статті проаналізовано розвиток верлану (одного зі складників французького молодіжного сленгу) в діахронічній перспективі. Досліджено його сучасний статус у нормативній мові.

Ключові слова: *верлан, французький молодіжний сленг, мова передмість, соціолект, французька мова.*

Французька мова розвивається і змінюється разом із французьким суспільством. Вивчення й розуміння різних мовних і мовленнєвих процесів допомагає глибше зрозуміти культуру, сучасну літературу, пресу і кінематограф. Молодіжний сленг французької мови – неоднорідний соціолект, який має багато компонентів, одним із його найважливіших складників є верлан. Намагання проаналізувати лексичні можливості верлану та сучасного молодіжного сленгу загалом є актуальними в умовах розширення міжнародних контактів – стажування, туристичних поїздок, культурних обмінів.

У статті ми спробуємо провести короткий діахронічний (адже перші згадки про верлан датуються XVI століттям) і синхронічний огляд верлану і описати його розвиток від герметичного коду в'язнів до експериментального словотворчого процесу. Статус верлану сьогодні дуже важливий, адже його надбання широко використовуються у пресі, рекламі, кінематографії, сучасна літературі та музиці.

Чому французький молодіжний сленг і різні його відгалуження так цікавлять сучасних учених-мовознавців? Тут варто зазначити, що молодіжний сленг у Франції вивчали і вивчають А. Буайє,

П. Гіро, В. Мела, П. Мерль, на пострадянському просторі над загальними проблемами молодіжного сленгу у різні роки працювали Л. Амінова, В. Дебов Н. Копітіна, О. Кубрякова, але ця тема і сьогодні має широке поле для досліджень. Річ у тім, що мова тісно пов'язана з усіма сферами життя і функціонування соціуму, а молодіжний сленг є одним із найцікавіших пластів лексики, де знайшли відображення більшість соціальних і економічних негараздів країни.

Протягом довгого часу у Франції формувалися соціальні зони, які ставали осередками глибоких соціальних проблем. У другій половині і наприкінці ХХ століття такими зонами стали передмістя великих міст, де у недорогих квартирах НЛМ (*habitation à loyer modéré*) селилися вихідці-іммігранти з арабомовного світу (колишніх французьких колоній Північної Африки), які замість намагання інтегруватися у західноєвропейський (у даному випадку, французький) культурний простір за будь-яку ціну намагалися зберегти власну культуру та традиції, не приймали цінностей своєї нової батьківщини. Сьогодні більшість передмість стали справжніми гетто, де молодь живе своїм особливим життям.

Більшість підлітків і молодих людей віком від 14 до 30 років через своє походження мають труднощі з адаптацією до французького способу життя, що і викликає почуття невдоволення і розділення. Передмістя перетворюються на окрему республіку, де панують свої закони та цінності. Сьогодні французька мова передмість, сучасний молодіжний сленг *le français des cités* – новий соціолект, продукт "мовного розколу", який став результатом розколу соціального.

Мова за таких умов стає одним із засобів, що виражає ненависть, описує несправедливість і соціальну незахищеність, показує приналежність до певної групи – *la bande* (точніше, *deuban*) – і відділяє від широкого загалу. Використовуючи різні складні процеси (усічення, метафори, метонімії, запозичення), молодь передмість висловлює своє бажання спілкуватися за допомогою закритого коду, а не академічної нормативної французької мови, яка стала синонімом сили і влади, а також ринку праці, куди важко пробитися через дискримінацію й високий рівень безробіття.

Верлан – лінгвістичний код і словотворчий процес, який існує у Франції дуже давно і використовується для кодування сказаного за допомогою складів і фонем стандартизованої французької мови.

Верлан повернув втрачену популярність у 80-ті роки ХХ століття і дав можливість молоді передмість показувати своє ставлення до соціальних проблем, протистояти системі, викривати несправедливість і нестерпність свого життя. Їхня кодована мова – без умовностей і сталих норм – стала лінгвістичним відображенням соціальної невлаштованості.

Намагання зламати культурну норму, кинути суспільству виклик – ось завдання верлану. Мовознавець П'єр Гіро говорив, що "верлан – це символ опору, непокори і намагання піти проти усталеного порядку" [Guiraud 2002, с. 934]. Верлан народився у Франції дуже давно, але молодь передмість зацікавилась ним і почала широко використовувати наприкінці 70-х років ХХ століття.

У 1976 році П'єр Гіро підтвердив відродження верлану у своїй книзі "Мовні ігри", давши йому таке визначення: "Верлан – це арготичний код (...), де слова створюють, переставляючи склади у словах нормативної французької мови. Криптографічний процес поступово перетворюється на мовну гру" [Guiraud 1976, с.124].

Навіть саме слово верлан (*verlan*) – результат такого обертання складів у прислівниковому словосполученні "à l'envers". Значення цього словосполучення – "en désordre, en dépit du bon sens / d'une façon contraire, opposée à ce qui devrait être / avoir la tête à l'envers, avoir l'esprit faux" [Larousse 2012] (зовсім інакше, протилежно чому-небудь, усупереч кому-, чому-небудь, наперекір) – уже показує, яке смислове навантаження має верлан, і яким потужним соціальним індикатором він є.

Верлан як лінгвістичний феномен існує дуже давно, але точну дату "народження" встановити важко, тим паче, що йдеться не про нормативну мову, а про жаргон.

Лінгвісти звернули увагу на верлан доволі пізно, адже спочатку це був виключно усний словотворчий процес, який не фіксувався на письмі. Якщо розглянути верлан у діахронічній перспективі, можна помітити, що перші письмові згадки про процеси, близькі до верланізації – це записи про анаграми, якими бавилися члени королівського двору.

У 1190 році Беруль у своєму "Романі про Трістана", одній з версій "Трістана і Ізольди", перетворює Трістана на Тантріса, коли герой приїждить до Англії, але ми не можемо твердити, що така лінгвістична практика широко використовувалася у щоденному житті.

Перші згадки про справжній верлан з'являються наприкінці XVI століття, коли простий народ дає Бурбонами прізвисько Бонбур (*les*

Bourbons – Bonbour"). У XVI столітті "sans-souci" перетворюються на "sans six-sous" (бідняків). Дещо пізніше, у 1760 році Людовика XV дуже часто називали "Sequinzouil", що є однією з форм верлану.

Лазар Сенеан у своїй праці "Les sources de l'argot ancien" [Sainean] наводить один з перших прикладів використання верлану як жаргону – лист каторжника із датою "Lontou, 1842" на позначення міста Тулон (Toulon). У 1842 році Ежен Сю випускає друком свої "Таємниці Парижа", де персонажі з паризького дня розмовляють верланом, що свідчить про широке використання цього жаргону нижчими прошарками суспільства.

Наступна хвиля розвитку і поширення верлану припадає на період Окупації, час соціального розладу. Верлан як жаргон і кодована мова відроджується на початку 40-х років XX століття. Одне з пояснень – мовці хотіли вільно спілкуватися так, щоб їх не розуміли оточуючі. Тобто, верлан став реакцією на тогочасний політичний режим.

У наступні десятиліття популярність верлану знову іде на спад. У 1976 році письменник Огюст Лебретон палко захищає арго і його похідні у своєму словнику "L'argot chez les vrais de vrais": "Арго житиме вічно, бо це мова вулиці. Слова помирають і народжуються, і ніхто не знає, як саме це відбувається. Інколи одна репліка простого робітника, продавця або хулігана може збагатити мову. (...) І щоразу це живе слово позначає нове явище" [Лебретон 1976, с.319]. Саме Лебретон вводить верлан у сучасну літературу у своєму романі "Du rifici chez les hommes" (1954).

Верлан починає набирати популярності завдяки поп-культурі. Одним з таких культурних маркерів у 1978 році стає пісня співака Рено "Laisse Béton" ("Laisse Tomber"). Верлан широко викривають французькі реп-групи (наприклад, "NTM" або "Assassin") і кінорежисери (наприклад, Клод Зіді у фільмі 1984 року "Les Ripoux" – "Les Pourris").

Протягом 1970–80-х років верлан дедалі швидше розвивається і дуже скоро стає одним з мовних кодів передмістя. На початку 1990-х верлан починає масовану атаку на нормативну мову завдяки хіп-хопу і швидкому розвитку реп-культури. Верлан дозволяє реперам і аматорам реп-культури не просто підкреслити свої культурні відмінності від широкого загалу, а й створити нову маргінальну підліткову субкультуру. Тексти таких пісень – справжні лабораторії верлану. Вони живуть за своїми внутрішніми

законами, де ритм вимагає частого використання алітерацій, тому співаки просто змушені вводити нові слова і популяризувати верланізовану лексику серед населення (наприклад, meuf - femme, teuf - fête, keuf - flic, keum - mec).

На початку XXI століття завдяки кіно і музиці верлан стає більш-менш зрозумілим для усіх прошарків населення, його починають потихеньку використовувати в щоденному спілкуванні, вводити в газетні статті й навіть фіксувати в нормативних енциклопедичних словниках французької мови "Larousse" і "Robert". Початкова маргінальність цього явища відходить на другий план і верлан дедалі частіше виконує саме ігрову функцію.

Розвиток нових засобів комунікації, особливо коротких текстових повідомлень й Інтернет-чатів також сприяв поширенню верлану. Скорочені верланізовані форми слів набагато легше і швидше набирати порівняно з еквівалентними словами зі стандартної французької мови (одна з реалізацій закону економії мовних зусиль). Це призвело до того, що представники середнього й вищого прошарків населення, користувачі усіх технічних новинок почали широко використовувати верлан і розуміти його.

Цікавим є той факт, що у 2012 Міжнародна організація з економічного розвитку і співробітництва присвятила верлану окремий розділ у збірці праць "Languages In A Global World – Learning For Better Cultural Understanding" [OECD 2012]. Також у 2012 році у паризькому видавництві La Maison du Dictionnaire було видано словник верлан-рим французького репу [Debov 2012], що свідчить про популярність і активне використання верлану в сучасному житті французького суспільства.

З огляду на все вище зазначене можна зробити такі висновки:

- верлан, як окремий лексичний процес і компонент молодіжного сленгу, не є новим явищем, а має давню історію і коріння;
- функції верлану постійно змінювалися, що зумовлювалися історичними і соціальними чинниками;
- верлан набув особливої популярності у другій половині XX і на початку XXI століття завдяки глобальним змінам у сучасному французькому суспільстві та його культурному житті;
- розуміння особливостей діяхронічного і синхронічного розвитку та функціонування верлану в сучасній французькій мові дозволить глибше і повніше розуміти всі культурні надбання нації.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Debov, Valery. "Diko des rimes en verlan dans le rap français" – Paris : La Maison du Dictionnaire, 2012.
2. Della Chiesa, B., J. Scott and C. Hinton. Languages in a Global World : Learning for Better Cultural Understanding/ – OECD Publishing. 2012, електронне <http://dx.doi.org/10.1787/9789264123557-en>
3. Grand Larousse Encyclopédique, словник, електронне джерело <http://www.larousse.fr/dictionnaires/francais>
4. Guiraud, Pierre. Argot. Encyclopedia Universalis – Paris: Encyclopedia Universalis, V^e édition, 2002 – p. 934.
5. Guiraud, Pierre. Les jeux des mots. Collection "Que sais-je?" – Paris: P.U.F, 1976, p. 124.
6. Le Breton, Auguste, ill. Piem. "L'argot chez les vrais de vrais" – Paris: Presses de la Cité (Presses Pocket), 1976 - p.319.
7. Sainean, Lazare. "Les sources de l'argot ancien", електронне джерело <http://gallica.bnf.fr/ark:/12148/bpt6k2993546>

Стаття надійшла до редакції 18.04.13

Макарова О.В., асп.,

Институт філології КНУ імені Тараса Шевченка

СИНХРОНИЧЕСКИЙ И ДИАХРОНИЧЕСКИЙ ПОДХОДЫ К ИЗУЧЕНИЮ ВЕРЛАНА

В статье дан диахронический анализ развития верлана (составляющей современного французского молодёжного сленга). Исследован также его нынешний статус в нормативном французском языке.

Ключевые слова: *верлан, французский молодежный сленг, социолект.*

Makarova O., postgraduate student

Taras Shevchenko National University of Kyiv

SYNCHRONICAL AND DIACHRONICAL APPROACH IN STUDYING VERLAN

The article gives a short review of the diachronic development of verlan (one of the components in the modern French youth slang). Its actual status in the standard French language is analyzed.

Key words: *verlan, French youth slang, langage des cités, sociolect.*